

مسائل نظامی و راهبردی معاصر

مؤلف:

دکتر محسن مرادیان

انتشارات دانشکده فرماندهی و ستاد دانشگاه جنگ ارتش جمهوری اسلامی ایران

زمستان ۱۳۹۱

مرادیان، محسن، ۱۳۴۰

تهران- ارتش جمهوری اسلامی ایران- دانشگاه جنگ- دانشکده فرماندهی و ستاد - ۱۳۹۱

مسائل نظامی و راهبردی معاصر

۲۲۰ صفحه- جدول، نمودار، شکل

۸۰۰۰۰ ریال

ISBN: 978-964-2523-39-9

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۲۵۲۳-۳۹-۹

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیبا

موضوع: راهبرد، امنیت ملی - نظامی ایران

شناسه افزوده: ارتش، دانشگاه فرماندهی و ستاد، انتشارات

رده بندی کتبی: ۱۶۲/۵م ۱۳۹۱

رده بندی دیویی: ۳۵۵/۰۲

شماره کتاب شناسی ملی: ۲۹۸۸۳۰۹

عنوان: مسائل نظامی و راهبردی معاصر

مؤلف: محسن مرادیان

ویراستار ادبی: بهنوش فرزاد

صفحه آرایشی: رضا ترابی عباد

طرح روی جلد: سوگل مرادیان

ناظر چاپ: حسین مؤمنی فرد

ناشر: انتشارات دافوس آجا

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

تاریخ نشر: زمستان ۱۳۹۱

چاپ اول

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: چاپخانه دانشکده فرماندهی و ستاد

قیمت: ۸۰۰۰۰ ریال

نشانی: تهران، میدان پاستور، خیابان دانشگاه جنگ، دانشکده فرماندهی و ستاد، انتشارات دافوس

تلفن: ۶۶۱۴۱۹۱ - ۰۲۱

www.dafosaja.ac.ir

مسئولیت صحت مطالب بر عهده‌ی مؤلفین می‌باشد.

کلیه حقوق برای دافوس آجا محفوظ است. (نقل مطالب با ذکر مأخذ بلامانع است).

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱۳	۱. تعاریف و مفاهیم
۱۴	بررسی مفهوم راهبرد
۱۴	الف مفهوم لغوی راهبرد
۱۵	ب مفهوم اصطلاحی راهبرد
۱۶	ج سایر مفاهیم و تعاریف راهبرد
۱۹	مفاهیم مرتبط و نزدیک به راهبرد
۱۹	الف تاکتیک
۲۰	ب جنگ
۲۱	ج سیاست
۲۱	د مناطق راهبردی
۲۳	۲. مبانی و اصول
۲۴	تئوری‌های راهبرد
۲۶	سیر تاریخی و تحول در مفهوم راهبرد
۲۷	مفهوم راهبرد در جنگ‌های قرون قدیم و میانه
۲۸	مفهوم راهبرد در جنگ‌های داخلی آمریکا و بعد از آن
۲۹	مفهوم راهبرد از جنگ جهانی اول تا جنگ جهانی دوم
۳۰	مفهوم راهبرد در جنگ جهانی دوم و بعد از آن
۳۱	مراحل تکوین مفهوم راهبرد و راهبرد نظامی
۳۱	مرحله نخست: برداشت جنگ محور
۳۱	مرحله دوم: برداشت کاربردی از راهبرد در جنگ و صلح
۳۲	مرحله سوم: کاربرد با مفهوم امنیت
۳۲	مرحله چهارم: دیالکتیکی بودن مفهوم راهبرد
۳۵	۳. انواع راهبرد
۳۶	راهبردهای سیاسی (غیرمستقیم)
۳۷	الف راهبرد انزواطلبی
۳۸	ب راهبرد بی‌طرفی

۳۹	ج راهبرد عدم تعهد
۴۰	د راهبرد اتحاد و ائتلاف
۴۱	راهبردهای نظامی (مستقیم)
۴۳	الف راهبرد زمینی (قاره‌ای)
۴۴	ب راهبرد دریایی
۴۵	ج راهبرد هوایی
۵۱	د راهبرد فضایی
۵۳	۴. نظریه‌های راهبردی
۵۵	راهبردهای زنجیره‌ای و تجمعی
۵۵	راهبردهای مستقیم و غیرمستقیم
۵۶	راهبردهای کنشی و واکنشی
۵۷	راهبردهای مانور و فرسایش
۵۹	۵. راهبردهای جدید نظامی
۶۰	راهبرد جنگ کلاسیک
۶۱	راهبرد جنگ کم‌شدت
۶۲	راهبرد جنگ نامتعارف
۶۴	راهبرد جنگ ناهمگون (نامتقارن، ناهم‌تراز، ناهم‌طراز، ناهم‌سنگ)
۶۴	راهبرد جنگ اطلاعاتی
۶۵	راهبرد جنگ روانی
۶۶	راهبرد جنگ تأثیرمحور
۶۸	راهبرد جنگ سایبر
۶۸	راهبرد جنگ شبکه محور
۶۹	راهبرد جنگ شبکه‌ای
۷۰	راهبرد جنگ بدون سرنشین
۷۰	راهبرد جنگ غیرکشنده
۷۱	راهبرد موازی
۷۲	راهبرد جنگ اطلاعاتی راهبردی

۷۳	راهبرد جنگ دانش‌بنیان (دانشی)
۷۴	جمع بندی
۷۹	۶. راهبرد و ژئوپلیتیک
۸۰	عوامل ژئوپلیتیکی مؤثر بر راهبرد
۸۱	۱ موقعیت جغرافیایی
۸۱	۲ وسعت کشور
۸۲	۳ منابع طبیعی
۸۳	۴ جمعیت
۸۴	۵ آب و هوا
۸۵	۶ ناهمواری‌ها
۸۶	۷ شکل کشور
۸۹	۷. جنگ و انواع آن
۹۰	تعریف جنگ
۹۰	انواع جنگ
۹۱	۱ جنگ هسته‌ای
۹۵	۲ جنگ غیرهسته‌ای
۱۰۹	۸. ماهیت جنگ
۱۱۰	اندیشه حاکم بر جنگ‌ها
۱۱۱	داده‌های جنگ
۱۱۵	امواج تکامل جنگ
۱۱۵	جنگ‌های موج اول (دوره کشاورزی تا انقلاب صنعتی در اروپا)
۱۱۶	جنگ‌های موج دوم (دوره صنعتی، سال ۱۶۹۰ میلادی)
۱۱۶	جنگ‌های موج سوم (دوره دانش، امروز)
۱۱۶	نسل‌های تکامل جنگ
۱۱۷	جنگ نسل اول (با محوریت فناوری قدیم)
۱۱۷	جنگ نسل دوم (با محوریت فناوری جدید)
۱۱۸	جنگ نسل سوم (با محوریت ایده‌های نو)

۱۱۹	جنگ نسل چهارم (با محوریت فناوری)
۱۲۰	علل جنگ
۱۲۲	علل مادی جنگ
۱۲۲	۱ علل سیاسی جنگ
۱۲۳	۲ علل اقتصادی جنگ
۱۲۳	۳ سایر علل مادی جنگ
۱۲۵	علل معنوی جنگ
۱۲۵	ریشه جنگ از نظر سارمان‌های بین‌المللی
۱۲۵	چرخه جنگ
۱۲۸	تحول در اصول جنگ
۱۳۰	آینده پژوهی جنگ‌های فردا
۱۳۲	ارتباط جنگ‌های آینده با راهبردهای نظامی
۱۳۴	تأثیر جنگ‌های آینده بر راهبردهای نظامی
۱۳۷	۹. نقش عوامل نظامی در راهبرد
۱۳۸	ابزارهای جنگی
۱۳۸	سیر تکامل جنگ‌افزارها
۱۴۰	مسابقه تسلیحاتی و خلع سلاح
۱۴۳	نقش سلاح‌ها و تجهیزات نظامی در راهبرد بازدارندگی
۱۴۴	وابستگی تسلیحاتی
۱۴۶	تأثیر متقابل تسلیحات و راهبرد
۱۴۷	نیروهای نظامی
۱۴۷	نیروهای راهبردی
۱۴۹	نیروهای کلاسیک
۱۵۰	نیروی واکنش سریع
۱۵۱	نیروی حافظ صلح ملل متحد
۱۵۳	ارتش سالاری
۱۵۴	سلاح‌های راهبردی

۱۵۴	موشک‌های بالستیکي قاره‌پيما و ديگر انواع موشک‌ها
۱۵۷	انواع موشک
۱۵۷	موشک‌های بالستیکي زمين به زمين
۱۶۱	موشک‌های هوا به زمين
۱۶۷	هواپيماهای راهبردي
۱۸۱	ناوهای هواپيما بر و زيردریایی‌های راهبردي
۱۸۵	سلاح‌های شیمیایی و میکروبی راهبردي
۱۸۷	بمب‌های هوشمند استراتژیک
۲۰۱	۱۰. اندازه‌گیری قدرت نظامی
۲۰۲	کاربردهای قدرت نظامی
۲۰۳	سطوح مختلف قدرت نظامی
۲۰۹	سنجش قدرت نظامی
۲۱۰	نیروی نظامی و قدرت
۲۱۱	مدل‌های مختلف سنجش قدرت ملی و قدرت نظامی کشورها
۲۱۱	رویکردهای تک متغیره
۲۱۳	رویکردهای چند متغیره
۲۱۷	منابع

پیشگفتار

مسائل نظامی و راهبردی معاصر، به عنوان یکی از دروس اساسی رشته‌های مختلف دانشگاهی در مقاطع کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری به شمار می‌رود که طی آن، دانشجویان با تعاریف، انواع و به خصوص با مسائل مؤثر در شکل‌گیری و جهت‌گیری راهبردها آشنا می‌شوند. اهمیت ویژه این درس در آن است که اصول، چارچوب و شیوه‌های صحیح اتخاذ و هدایت راهبرد را ارائه می‌دهد.

این کتاب در ۱۰ فصل موضوعات مختلف مرتبط با راهبرد را مورد بررسی قرار داده است. در فصل اول، مهم‌ترین تعاریف و مفاهیم شامل بررسی مفهوم راهبرد (مفهوم لغوی و مفهوم اصطلاحی) و مفاهیم مرتبط با راهبرد نظیر تاکتیک، جنگ، سیاست و مناطق راهبردی مورد بررسی قرار گرفته است. در فصل دوم مبانی و اصول و تئوری‌های راهبرد و نیز سیر تاریخی و تحول در مفهوم راهبرد و مراحل تکوین مفهوم راهبرد و راهبرد نظامی بررسی شده است. در فصل سوم به انواع راهبرد شامل راهبردهای سیاسی (غیرمستقیم) نظیر راهبرد انزوایابی، راهبرد بی‌طرفی، راهبرد عدم تعهد و راهبرد اتحاد و ائتلاف و راهبردهای نظامی (مستقیم) شامل راهبرد زمینی (قاره‌ای)، راهبرد دریایی، راهبرد هوایی و راهبرد فضایی اشاره شده است. فصل چهارم به بررسی نظریه‌های راهبردی نظیر راهبردهای زنجیره‌ای و تجمعی، راهبردهای مستقیم و غیر مستقیم، راهبردهای کنشی و واکنشی و راهبردهای مانور و گرسایش می‌پردازد و در فصل پنجم راهبردهای جدید نظامی شامل ۱۵ راهبرد جدید نظامی مورد توجه قرار گرفته است. در فصل ششم رابطه راهبرد و ژئوپلیتیک و عوامل ژئوپلیتیکی مؤثر بر راهبرد مورد مذاقه قرار گرفته و فصل هفتم به بررسی جنگ و انواع آن پرداخته است. در فصل هشتم از ماهیت جنگ، اندیشه حاکم بر جنگ‌ها و امواج تکامل جنگ و نیز تسل‌های تکامل جنگ، علل جنگ، چرخه جنگ و تحول در اصول جنگ و آینده پژوهی جنگ‌های فردا و ارتباط این جنگ‌ها با راهبردهای نظامی و تأثیر آنها بر راهبردها سخن گفته شده است. در فصل نهم که یکی از دو فصل ثقیل و حجیم کتاب می‌باشد، نقش عوامل نظامی نظیر ابزارهای جنگی، مسابقه تسلیحاتی و خلع سلاح و انواع نیروهای نظامی در راهبرد مورد توجه قرار گرفته است. در همین فصل مباحثی از قبیل ارتش سالاری و سلاح‌های راهبردی شامل موشک‌های بالستیک، قاره‌پیما و دیگر انواع موشک‌ها،

هواپیماهای راهبردی، ناوهای هواپیمابر و زیردریایی‌های راهبردی، سلاح‌های شیمیایی و میکروبی راهبردی و بمب‌های هوشمند راهبردی مورد بحث قرار گرفته است. در فصل پایانی کتاب نیز بحث نسبتاً جدیدی تحت عنوان اندازه‌گیری قدرت نظامی مطرح شده که طی آن، کاربردهای قدرت نظامی، سطوح مختلف قدرت نظامی و مدل‌های مختلف سنجش قدرت ملی و قدرت نظامی کشورها بحث شده است.

www.ketab.ir